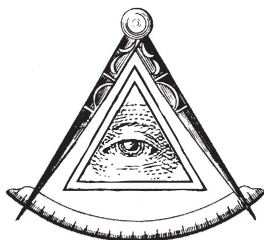

І С Т И Н И

АРТУР
КОНАН ДОЙЛ

ДОЛИНА СТРАХУ

Харків
«ФОЛІО»
2018

Частина I
ТРАГЕДІЯ У БІРЛСТОУНІ

Розділ 1

ЗАСТЕРЕЖЕННЯ

— Я схильний думати...

— Думайте, думайте, — спонукав Голмс із нетерпінням. Я певен, що належу до числа найбільш терплячих людей, але це глузливе зауваження мене зачепило.

— Послухайте, Голмсе, — буркнув я, — ви іноді виводите мене з себе.

Але той був занадто зайнятий власними думками, щоб мені відповісти, і повністю поринув у вивчення аркуша папери, що випав із конверта, який прибув поштою. Потім він узяв конверт і почав так само уважно розглядати і його.

— Це рука Порлока, — задумливо мовив Голмс. — Не сумніваюся, що це почерк Порлока, хоча досі бачив його лише двічі. Ігрек із особливим чубком дуже характерний. Але якщо це лист Порлока, то там є важлива звістка, дізнатися яку треба негайно.

Він балакав швидше сам із собою, ніж звертався до мене, але все моє роздратування раптово зникло.

— А хто цей Порлок?

— Порлок — це лише прізвисько, а за ним, Ватсоне, ховається напрочуд хитра та спритна bestія. У попередньому листі

Порлок повідомив мені, що це його ім'я вигадане, і просив не шукати його. Втім, Порлок важливий не сам собою, а лише тим, що перебуває в контакті зі значнішою персоною. Уявіть собі рибу-лоцмана, яка супроводжує акулу, або шакала, що волочиться за левом, — хтось нікчемний у товаристві справді грізної істоти. І не лише грізної, Ватсоне, а й напрочуд таємничої. Ось чому Порлок мені цікавий. Ви вже чули від мене про професора Моріарті?

— Вчений і злочинець, такий величний у своїх хитрющих задумах, що...

— Що я і досі згадую про свої поразки...

— Я, власне, хотів сказати, що він залишається зовсім невідомим суспільству з цього боку.

— Це виразний натяк! — вигукнув Голмс. — Ви, Ватсоне, виявляєте несподівану жилку глузливого гумору. Вас краще остерегатися! Утім, назвавши Моріарті злочинцем, ви й самі схибили. Як не дивно, з точки зору закону це — наклеп. Один із найбільших зловмисників, організатор чи не всіх злочинів — ось хто насправді цей чоловік. Але він настільки невразливий, настільки вищий за всі підозри, що за ці ваші слова міг би позиватися на вас до суду за необґрунтоване звинувачення. Хіба не він прославлений автор «Руху астероїдів», книги, яка торкається таких висот чистої математики, що, кажуть, не знайшлося нікого, хто спромігся б написати про неї критичний відгук? Чи можна безкарно брехати про таку людину? Він геній, Ватсоне! Але прийде й наша черга тріумфувати!

— Як би мені хотілося це побачити! — вигукнув я. — Але ви згадали Порлока...

— Ах, звісно... Так от, цей так званий Порлок — лише одна з ланок у довгому ланцюжку, який створив цей незвичайний чоловік. І ланка доволі другорядна. Більше того: ланка, що дала тріщину. У цьому й криється надзвичайна важливість Порло-

ка для нас. Його частково спонукає совість, яка прокинулася в його душі, але головним чином чеки на десять фунтів, які я йому посилав, коли він двічі постачав мене цінною інформацією. Настільки цінною, що вона допомогла запобігти злочину. Якщо ми знайдемо ключ до шифру, то не сумніваюся, що цей лист виявиться повідомленням такого ж штибу.

Голмс розпрямив листа й поклав його на стіл. Я схилився над ним і почав розглядати загадкове послання. На аркуші паперу було написано таке:

**534 P2 13 127 36 31 4 17 21 45 Дуглас 109 293 5 37 Бірлстоун.
26 Бірлстоун 9 18 171**

— Що про це думаєте, Голмсе?

— Либонь, це намір повідомити якусь таємну інформацію.

— Але якщо немає ключа, яка користь від шифрованого послання?

— Зараз — жодної.

— А чому кажете: «зараз»?

— Бо чимало шифрів я можу прочитати з такою ж легкістю, як акростих за першими літерами кожного рядка. Такі нескладні завдання лише розважають. Але тут — інша річ. Ясно, що це послання на слова, які можна знайти на сторінці якоїсь книжки. Однак я безсилий, поки не дізнаюся її назву.

— А що можуть означати слова «Дуглас» і «Бірлстоун»?

— Либонь, цих слів немає на потрібній сторінці.

— Чому ж не вказана назва книжки?

— Любий Ватсоне, ваші розум і кмітливість, що справляють стільки радощів вашому покірному слугі, мали б вам підказати, що не варто посилати зашифрований лист і ключ до шифру в одному й тому ж конверті. Невдовзі, однак, принесуть свіжу пошту, і я буду здивований, якщо не отримаю листа з оголошенням або, можливо, навіть саму книжку, якої нам так бракує.

І справді, за кілька хвилин з'явився кур'єр Біллі, котрий і приніс очікуваного листа.

— Той самий почерк на конверті. І цього разу лист підписаний, — задоволено додав детектив, відкривши конверт. Але, переглянувши його, спохмурнів. — Наші очікування не виправдалися. Вочевидь, із цим Порлоком у нас нічого не вийде. Послухайте! *«Вельмишановний містере Голмс, я більше не можу нічим допомогти вам у цій справі. Вона занадто небезпечна. Гадаю, що Він мене підозрює. Тільки-но я надписав адресу на конверті, щоб надіслати вам ключ до шифру, як Він несподівано увійшов до мене. Я встиг прикрити конверт, але прочитав у Його очах підозру. Спалить шифрований лист — він вам більше не допоможе. Фред Порлок».*

Якийсь час Голмс сидів мовчки, тримаючи листа в руці та зосереджено дивлячись на вогонь у каміні.

— Цікаво, — промовив він нарешті, — що ж його могло так налякати? Можливо, всього лише голос нечистого сумління. Відчуваючи себе зрадником, він запідозрив звинувачення в очах іншого.

— Той інший, здогадуєся, професор Моріарті?

— Аякже. Коли хтось із цієї компанії каже «Він», то зрозуміло, кого мають на увазі. У них є лише один «Він», вищий над усіма іншими.

— І що ж Він затіває?

— Складне запитання. Коли проти вас постає один із найкращих розумів Європи, а за його спиною — безліч темних сил, можливі будь-які варіанти. Що б там не було, Порлок, мабуть, розгубився. Порівняйте лист із адресою на конверті, написаною до неприємного візиту. На конверті почерк твердий, у листі ж його можна розібрати, лише доклавши зусиль.

— Навіщо ж він таки написав, а просто не покинув цю справу?

— Боявся, що я буду домагатися пояснень, чим накличу на нього неприємності.

— Слушно, — погодився я і, взявши шифрований лист, почав напружено його вивчати. — Можна з глузду з'їхати від розуміння, що в такому клаптику паперу міститься важлива таємниця, в яку неможливо проникнути.

Шерлок Голмс закурив люльку, найкращу супутницю його найглибших роздумів.

— Можливо, тут усе ж є зачіпки, що вислизують від вас. Розгляньмо проблему при світлі чистого розуму. Ця людина посилається на якусь книжку — це вихідний пункт.

— Щось дуже невизначене, мушу зізнатися.

— І все ж ця проблема, коли вдуматися в неї, не здається мені нерозв'язною. Які вказівки містяться щодо цієї книжки?

— Їх немає.

— Ну, я б так не сказав. Шифрування починається великим числом п'ятсот тридцять чотири. Візьмімо за робочу гіпотезу, що тут ідеться про ту сторінку, до якої нас відсилають як до ключа шифру. Отже, це фоліант. Які ще вказівки є щодо цієї грубезної книжки? Наступний знак — P2. Що скажете про нього?

— Розділ другий.

— Навряд чи, Ватсоне. Якщо подано сторінку, то номер розділу вже не має значення. Крім того, якщо сторінка 534 стосується лише другого розділу, то розміри першого розділу мали б бути просто жахливі.

— Рядок! — вигукнув я.

— Чудово, Ватсоне! Ви сьогодні у формі! Звісно, це рядок. Отже, починаємо тепер із передбачення наявності грубої книжки, надрукованої у два стовпчики, бо одне зі слів позначене числом 293, а це більше, ніж може поміститися на сторінку в один стовпчик. Тепер ще таке міркування. Якби книжка